

გაზეთი „სტრიგუნა“ ღირს
თვიურად 2,500,000 მან.

ცალკე ნომერი ყველგან 100,000 მან.

რედაქცია და კანტორა: ტფილისი, ხახაბლის ქუჩა, № 6
ტელეფონი 10-34.

განცხადების ფასი:

1 გვ. 20 კაპ. ჩემპიონის 100,000 მან.

4 „ 15 „ 25,000 მან.

სამხალხოვნაირი განცხადება

1 გვ. 3,500,000 მან.

4 „ 2500,000 „

მთავარ კომიტეტის ოფისი

№ 560 პარასკევი, აგვისტოს 31 1923 წ.

ყოველდღიური გაზეთი

ფასი 100,000

გვირახს, სექტემბრის 2, ქუთაისის ზარტ. კლუბში
მოწვეულია საპროტესტო მამარხანა სოფ.-ფად. პარტიის

სამაზრო კონფერენცია

დღის წესრიგი:

1. საერთაშორისო მდგომარეობა.
2. პარტიული მუშაობა.
3. ქუთ. კომიტეტის ანგარიში.
4. მოხსენება ადგილებიდან.
5. პარტიული წესდების გადასინჯვა.
6. მიმდინარე საკითხები.
7. არჩევნები ქუთაისის სამაზრო კომიტეტისა და სარევიზო კომისიისა.

რევოლუციური მუშაობის
МУЗЕЙ РЕВОЛЮЦИИ

დღევანდელს ირჩევს ორგანიზაციის საზოგადო კრება.
ყოველმა ორგანიზაციამ ქუთაისის სამაზრო პარტიულ კონფერენციაზე უნდა გამო-
გზავნოს თითო დელეგატი. თუ ორგანიზაციაში ოცზე მეტი წევრია, ყოველ ოც წევრზე
გზავნება თითო დელეგატი. ახალგაზრდათა ორგანიზაციები გზავნიან თითო დელეგატს
სათათბირო ხმით.

კონფერენცია გაიხსნება დღის 11 საათზე.

გაზეთი

„სტრიგუნა“

გენკენისთვის 1-დან ეღირება:

პროფკავშირთა წევრებისათვის თვიურად	3.000.000 მ.
დამწესებულებათა და კერძო პირათათვის	4.000.000 „
ცალკე ნომერი	150.000 „

შეთავრება ანუ

საბჭოთა რესპუბლიკებისათვის დღეს უმთავრესი ამოცანაა სოფლისა და ქალაქის მუშის დაკავშირება. რევოლუციამ ერთი ხელის დაკრებით მოსპო ათეულ წლებში გამართული თეორიული ქაღილი ქალაქისა და სოფლის მუშის ინტერესთა სხვაობის შესახებ. შაბლონიური მარქსიზმის გზა უარყოფილი შეიქმნა, ზინოვიევის თეორიით რომ ეს თქვათ. საქმე მიღვა პრაქტიკულ ამოცანებზედ. საჭირო ვახდა მჭიდრო კავშირი ამ ორი უმთავრესი, ან უკეთ ერთი, მაგრამ ორ სახეთ წარმოდგენილი ძალის ურთიერთობის შესახებ.

დღეს სოფელი არის ქვეყნის მეურნეობის საფუძველი, ჩვენში სოფელი არის პოლიტიკური წყობის უმთავრესი ბუჯი. ვინც შესაძლებს სოფლის დაკავშირებას ბუჯში, იგი დაკავშირდება მთელ საქართველოს 80 პროც.

სოფლის მდგომარეობა დღეს მეტად უმწეოა. კონომიურად სოფელი აუტანელ პირობებშია. საიდუმლო სამეურნეო პროდუქტებს ბაზარი თითქმის ვერ იღებს. ხორბლეული არ წარმოადგენს საექსპორტო პროდუქტს ქალაქის ნაწარმოებისას.

დღეს სოფელი იმ მდგომარეობაშია იწარმის, რომელშიც იყო იგი ამ რამდენიმე ათეულ წლების წინეთ. სოფელმა თავისი სიწიფლე საკუთარი ხელით დაწყო ერთი და დეაროს, სინათლე საკუთარი შრომით მიღებული ასანთებით უნდა მიიღოს და სხ. და სხ.

დღევანდელი პირობები სოფლის არსებობის ხელს უწყობს საოჯახო მეურნეობის ეპოქის დაბრუნებას. ჩვენს მთელ ასოფელს წინა უნდა დავიხიოთ კულტურულად, თუ სოფელი არსებულ მდგომარეობიდან ვერ გამოვიყვანეთ.

დღეს ბევრი იწვევს გაზეთებში ამ საკითხის ირგვლივ მრავალი მჭერმეტყველო და არამჭერმეტყველო სიტყვები იხარჯება, მაგრამ დღემდე სოფელს მინც არა ემეცა ოა.

რაშია საქმე? რათ ვერ შეეძლოთ სოფლის პარტრონობა?

სოფლის გამოყვანა არსებული მდგომარეობიდან შესაძლებელია მაშინ, როდესაც გლეხის მეურნეობის ინტერესი მიღებული იქნება ეკონომიური პოლიტიკის გამომუშავების დროს, როდესაც საქონლის ცირკულირება, საბაჟო სისტემის განსაკუთრებული მიმართულების გამო, მიიღებს ისეთ ხასიათს, რომ დაფასებულ იქნეს გლეხის შრომა, სასოფლო სამეურნეო პროდუქტები.

ამასთან ერთად სოფელს სჭირია მტკიცე ენერჯული და სათანადო მოზადებით აღჭურვილი კულტურული მუშაობა. ამ დიდი საქმისათვის გამოყენებული უნდა იქნეს კულტურული ძალები, ჩაბმული უნდა იქნეს მუშაობაში ყველა გულშემატკივარი გლეხისადაც.

სოფელი დღეს დაცემის გზაზედ არის დამდგარი. სოფელს პარტრონობა სჭირია, სოფელი უზრუნველყვეს მოთხოვნა.

საქართველოში. შეუძლებელია ნარმალური პოლიტიკური და ეკონომიური აღმშენებლობა, თუ სოფელი არ წამოიყვანეთ. ამ მხრივ გვმართებს მეტი მუშაობა, მეტი ბრძოლა, მეტი მოქმედება.

რედაქცია-მედიკალი

ავგისტოს 29.
ეს დღეებში გუშინდელ ნომერში აღარ მოესწრო კოპენჰაგენი (მოსკოვი). რუსეთის საგარეო პოლიტიკის თავმჯდომარე გენი კოპენჰაგენში ჩავიდა კვირის საღამოზედ მას დახვდნენ დანიის გარეუ საქმეთა სამინისტროს წარმომადგენლები.

კოპენჰაგენი (მოსკოვი) „არბიტერ ბლადენის“ ნომერი, რომელშიც გამოქვეყნებული იყო კავშირისა და პლუმის მეთაურობით დანიის ფინანსისტების მოქმედება, რომელიც საფრანგეთის ინტერესებით თხოულობდნენ რუსეთის ინტერესებისათვის. კოპენჰაგენი და ესტონეთით—დაიბეჭდა კამით კომუნისტების მიერ დაქვრილ „ტიპოგრაფიაში“. „სიცილ-დემოკრატი“ სკავენისუს ზეფის საფრანგეთის აგენტად. შეეცის სოციალ-დემოკრატიული უარყოფენ ბრანტინგისა და შვეიცის წინამძღვრების მოხაზულობას ამ მუშაობაში.

კოპენჰაგენი (მოსკოვი) კომუნისტურმა გაზეთმა „არბიტერ ბლადეტ“ დაბეჭდა რეისტრაციის აბანკო კონისის საიდუმლო ანგარიში, რომელშიც აღნიშნულია სკავენისუსისა და სხვების მოღვაწეობა 1919 წ. განზრახულ რუსეთის ინტერვენ-

ციის შესახებ. გამოიკვავ ვიწრო კავშირი დანიის ფინანსისტებსა და კოლჩაკ, იუდენიჩ მანენგეიმის შორის.

ანგარიშის გამოქვეყნებამ გამოიწვია დიდი სენსაცია. პოლიცია აკრძალა შემდეგი ბეჭდვა. ანგარიშისა და გაზეთის ბრალს სდებს სახელმწიფო დალაქვი. გაზეთი „კლიასენ-კამპენი“-ს, რომელმაც დაბეჭდა ანგარიშიდან ამონაწერები, კონფისკაცია უყვეს.

ლონდონი. (მოსკოვი) „მანჩესტერ გარდენ“-ში გამოქვეყნებულ საუბარში რუსეთიდან დაბრუნებული კანადის რკინის გზების აღმშენებელი მანნი ამბობს, რომ ალბად, რუსეთი პირველი აღადგენს ევროპაში თავის მეურნეობას. ეს საკვირვალ მდიდარი ქვეყანა, სადაც მხოვრებთა ყველა კლასი მთავრობას მხარს უჭერს.

სანამეტნაოდ დიდი შთაბეჭდილება მოახდინა მანნზედ რუსეთის დიდმა მოსავალმა.

ელმინგფორსი. (მოსკოვი) მოსკოვიდან დაბრუნებულმა ინგლისის მწარმოებლებმა ბალდვინმა და მარშალმა „ხუელდსტატ ბლადეტ“-ში გამოქვე-

- კომინტერნმა წინადადება მისცა მე-2 ინტერნაციონალს მიიღოს მონაწილეობა საერთაშორისო თათბირში გერმანიის პროლეტარიატისათვის დახმარებისათვის პრაქტიკული ზომების შეთანხმებით გამოსამუშავებლად.
- კომინტერნის მიმართვა მთელი ქვეყნის მუშებისადმი.
- პორტუგალიაში გამოაცხადეს საყოველთაო გაფიცვა.

უნებულ საუბარში განაცხადეს რომ კმაყოფილი არიან როგორც მათი დახვედრით, ისე თავისი მგზავრობის შედეგებით. რუსეთის მდგომარეობა, სთქვენს მათ თანდათან უმჯობესდება. გაუმჯობესების დასაქმარებლად საჭიროა საზღვარ-გარეთის დახმარება. მთავრობის ფინანსიურ ნაბიჯებს შეგნებით ხვდებიან მცხოვრებნი.

გამოყენებ მწარმოებლები დაარწმუნა რუსეთის სიმდიდრეში და რომ მას მდგომარეობის გაუმჯობესების შემდეგ შეუძლიან გადაიხადოს ახალ ეკონომიკურ ენთაიდ ძველი ვალებიც, კერძო ინიციატივა რუსეთში საკმარისად ფასდება სანამეტნად საბჭოთა ხელისუფლების მიერ დაშვებულ ფორმეზში.

ლონდონი. (მოსკოვი). რუს ლტოლვილთა შეერთებული ორგანიზაცია ლონდონში ლორდ სენილისიმი მიმართულ განცხადებაში პროტესტს აცხადებს ნანსენის მოქმედების გამო. ლტოლვილთა ორგანიზაცია ამტკიცებს ლტოლვილთა და დამშუღლთა დახმარების საქმის შეთანხმების შესაძლებლობას და, უსაყვედურებს რა ნანსენს მის სიმპატიებზე საბჭოთა მთავრობისადმი, ბრალს სდებს მის მოსკოვის საბჭოს საპატიო წევრის სახელწოდების მიღებაში.

განცხადება მიმართულია იმ მიზნით, რომ ნაკითა ლიგამ დანიშნოს ახალი კომისარია.

ბერლინი. (მოსკოვი) ხუთკვირიანი გაფიცვა სააღმშენებლო მუშებისა დამთავრდა უკანსკენლთა მიერ ომის დრომდე არსებულ ხელფასის მოთხოვნაზედ უარის თქმის გამო.

ვენა. (მოსკოვი) ბულვარეთის კომპარტია, აღნიშნავს რა იმ საფრთხეს, რომელიც მოელის მუშათა კლასის მონაპოვართ, მოუწოდებს სოც.-დემოკრატებს მთლიანი ფორტის შესაქმნელად ეს ავალდებს სოც.-დემოკრატებს უარი სთქვან ბუტყუა-ზისთან კოალიციაზედ და გამოვიდნენ კომპარტია-სთან ერთად.

სოც.-დემოკრატების ორგანო „ხალხი“ ცხადებდა კომუნისტების მოწოდებას. გაზ. „მუშ. უწყების“ იმ ნომერს, რომელშიც დაბეჭდილია კომუნისტების მოწოდება, კონფისკაცია უყვეს.

შელსინგფორსი. (მოსკოვი). გაზ. „კუქუ სტატულეტ“-ის ცნობით უშალესი სასამართლო უარსყოფი მთავრობის წინადადებას 1919 წ. აჯანყების მონაწილთა ამინსტიის შესახებ, საბოლოოდ საკითხი გადაწყდება სახელმწიფო საბჭოში.

შელსინგფორსი. (მოსკოვი) შინაგან საქმეთა მინისტრმა პროფესიონალურ ორგანიზაციების მიმართ რეპრესიების შესახებ განუცხადა პროფკავშირების წარმომადგენლებს, რომ ის არ ფიქრობს ეწინააღმდეგოს პროფკავშირების მოქმედებას, ხოლო იმ პირობით, რომ მათ უარი სთქვან პოლიტიკურ პარტეტთან ურთიერთობაზედ.

რომი. (მოსკოვი) პროვინციის. მუშები მუსოლინთან გაგზავნილ წერილში პროტესტს აცხადებენ ფაშისტების მიერ შრომის პალატის წევრთა დაჭერის გამო, თხოულობენ ორგანიზაციების და ბეჭდვითი თავისუფლებას და არსებულ კანონების დაცვას.

რომი. იტალიის შრომის კონფედერაციის კონფერენციაზედ არ იყვნენ დაშვებული პრესის წარმომადგენლები. მემარცხენელთა მიერ წარდგენილი დღის წესრიგი მოხსნა იქმნა. დარაგონმა თავის მოხსენებაში განაცხადა, რომ მთავრობასთან შესაძლებელია იყოს მხოლოდ ტენიკური თანამშრომლობა და მოითხოვა კონფედერაციის დამოუკიდებლობა ყოველგვარ პოლიტიკურ პარტიებისაგან.

მეორე დღეს სკიაველომ ოპოზიციის სახელით განაცხადა, რომ ტენიკურ თანამშრომლობასაც უსახიფათოდ სთვლის. დარაგონს სტყვიით შემდეგ, რომელიც წინააღმდეგი იყო მთავრობასთან პოლიტიკურ თანამშრომლობისა, სოც.-დემოკრატებმა ეროხმად მიიღეს.

ვენა. (მოსკოვი). ჩეხო სლოვაკიის მთავრობა პირდება შეამციროს გადასახადი შემოსავლის ხელფასის რაოდენობისა მიხედვით. „რუდ პრა-ვო“ ამ დაპირებას სოფლის მთლიან მუშათა ფორტის მნიშვნელოვან გამარჯვებდა.

ვარშავა. (მოსკოვი). გენერალ დობრო-მუს-ნიციმ „პონანის გაზეთი“-ს თანამშრომელთან საუბარში განაცხადა, რომ პოლონეთის საქმეები ცუდად არის და ამიტომ საჭიროა სემის დათხოვნად ეერთპიროვნულ დიქტატურის შექმნა. დანცივის

დაკარგვის გენერალი სოფლის ზედმეტ ლოიალობის შედეგად.

ვარშავა. (მოსკოვი). საემისიო ბანკის შესაქმნელად 100 მილიონ დოლარის სესხის შესახებ წარმომებულ მოლაპარაკების დროს მოგანაწა წამოაყენა პირობა, რომ დაკულ იქნეს დიდი მამულების ხელშეუხებლობა.

ეს მოთხოვნებიდან მიუღებელია ვიტოსისათვის, რადგანაც ეს უდრის მისთვის სოფლის ზედმეტ მცხოვრებლებზედ გაყენის სრულ დაკარგვის.

ვენა. (მოსკოვი). გაზეთ „ტრიბუნა“-ს განცხადებით რუმინეთი ფაშისტურ გადატრიალების საკითხის წინაშე სდგას. ქვეყნის დიდი სიღარიბისა და რუმინეთის მთავრობის უზიჯობის გამო, ძალდატანებით გადატრიალების ყოველ ცდას შეუძლია იქონიოს მეტად მძიმე შედეგები.

თეირანი. (მოსკოვი). შაბათს თეირანში შესვლა დიდი ანტი-ქრისტიანული დემონსტრაცია, რომელსაც დაესწრო 15.000 კაცი. დღის 7 საათზედ დემონსტრანტები ანტი-ბრიტანულ წარწერების მქონე შავი დროშებით დაიძრნენ შაჰის მეჩეთსა და მეჯლისისაკენ, რომლის ეზოშიც თავი მოიყარეს მეჯლისის ყველა დემუტატებმა თავმჯდომარის მეთაურობით. დემონსტრანტებმა მეჯლისის გადასცეს პეტრია ინგლისის იმპერიალისტური პოლიტიკისა და მის მიერ მიყენებულ შევიწროების გამო პროტესტით. ორატორები მოუწოდებდნენ ბოიკოტი გამოუცხადონ ინგლისის საქონელს. შაჰის მეჩეთში შესვლა მიტინგი.

თეირანი. ინგლისელებმა ხელმოკრედ წარმოუდგინეს სპარსეთის მთავრობას მოთხოვნები ქერმანშა-თეირანის რკინის გზის გაყვანის ხარჯების ანაზღაურების შესახებ.

ამოივად ისინი თხოულობენ. მეჯლისის მიერ უარყოფილ ინგლის-სპარსეთის ხელშეკრულების ერთი მუხლის შესწორებას.

თეირანი. (მოსკოვი). რუსეთის საქონლის გამოჩენის გამო სამხრეთ-სპარსეთში მოსპო ინგლისის დიდი სავაჭრო კომპანია დიკსონი. უნივერსალური სატრანსპორტო კომპანია ლინჩი, რომლის მოქმედებაც იყო მონოპოლიური და ცხადი პოლიტიკური ამცირებს სამუშაოს და ითხოვს მოსამსახურეთ.

თეირანი. (მოსკოვი). ინგლისის ბანკი თეირანში სცილობს მისცეს კომერსანტებსა და სავაჭრო ამხანაგობებს კრედიტი, რაიც აიხსნება იქ რუსეთის ბანკის გახსნით.

ნიუ-იორკი. (მოსკოვი). გერმანიიდან დაბრუნებულმა ამერიკის კონგრესის წევრმა ბერგარმა განაცხადა, რომ გერმანიის კრახი გამოიწვევს საფრანგეთის კრახსაც. რურის ოკუპაცია არის ბოროტ-მოქმედება, წარმოებულ თეთრი რასის მიერ. გერმანიის უნდა მიეცეს ერთი მილიარდი დოლარი სესხი. ბერგარის სიტყვით ინგლისი სამხედრო თვალსაზრისით თავის თავს სთვლის ევროპის ნაწილად და არა უნებულად და ამიტომ ეშინიან მოქმედებისა.

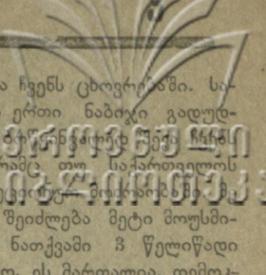
30 აგვისტოდან.
კომინტერნისა და ფროფინტერნის ლიაწერილი 2 ინტერნაციონალის აღმასკომს.
მოსკოვი 29 აგვ. კომინტერნმა და პროფინტერნმა მიმართეს ამსტერდამის გაერთიანებულ პროფკავშირთა მე-2 ინტერნაციონალის აღმასკომს შემდეგის ღია წერილით:

„გერმანიის ამბები საერთაშორისო მუშათა მოძრაობის წინაშე აყენებს მეტად მნიშვნელოვან ისტორიულ ამოცანას. 20 მილიონი გერმანიის პროლეტარი იბრძვის გერმანიის კაპიტალისტებისა და ანტანტის იმპერიალისტების წინააღმდეგ. ახლო მომავალში საქმე მიიღებს გადაწყვეტ ხასიათს. მომავალი ბრძოლა შეავსებს ახლო დროის პოლიტიკურ ისტორიას. ამ ბრძოლის მოძრაობის ბედს.

გერმანიის ამბებს მეტად დიდი მნიშვნელობა აქვს მის გარეშე. მთელი ქვეყნის მუშები ვერ დაჩნებიან ამ ამბებს გარეშე. გერმანიის მუშათა საქმე მთელი ქვეყნის საქმეა.

საჭიროა გერმანიის პროლეტარიატისათვის დასახმარებლად პრაქტიკულ ზომების შეთანხმებით მოსახრება.

ჩვენ წინადადებას ვიდევით შეთანხმებით მოვისაზროთ ის პრაქტიკული ზომები, რომელიც

თანაღო ზომები, აღნიშნულ შრომის ბიკრისთან სამილიციო სალორის გახსნის შესახებ.

— დაჯრა. 28 აგვისტოს, მე-2-ე სამილიციო ნაწილში, არტილერიის ქუჩა № 16, მოქ. თედორე ლენკერევა თავის ბინიზე სხუბის დროს რევოლვერიტით დასტურა მოქ. ნატალია სალაკოვისა. ლენკერევი დაპატიმრეს.

— თავის მოწაშვლა. ალბულაღის რაიონში სოფ. კონტანტინოვკაში თავი მოიწაშლა 19 წლის ქალმა ბარბარე ბარათოვისამ. მიზეზი გამოურკვეველია.

— თავის დაჯრა. მე-10-ე სამილიციო რაიონში, ჩერქეზოვილის ქუჩა № 62, არმენაკ აბოლიან-ცმა ეჭვინობის წინადაგზე დაიჭრა თავისი თავი. დაჭრილი გაგზავნილია საავადმყოფოში.

— დაპატიმრება. საავადმყოფო დადგენილ-ებათა დარღვევისათვის დაპატიმრებული იქნა მოქ-სერგო მაზნაიშვილი.

— დაჯარიმება. საავადმყოფო დადგენილ-ების დარღვევის გამო დაჯარიმებული იქნა სასტუმ-რო „დუშეთის“ პატრონი იობაშვილი 1 ჩერვონე-ციოთ.

— კონფისკაცია. შავ ბირეზე ვალთუ-რით ვაჭრობისათვის კონფისკაციის წესით მო-ქალაქე გულანის ჩამორაგენ 120 მანეთი (ოქ-როთი).

— ვალიუტის კურსი.

30 აგვისტო.	
ჩერვონეცი	48,200,000 მ.
სტერლინგი ეფექ.	42,650,000 „
ჩეკი.	41,700,000 „
ლოლარი ეფექ.	9,000,000 „
ჩეკი.	8,200,000 „
ლირა	6,050,000 „
საბჭოთა ფული	19,500 „

უნდა ვიბროლოდ სოციალისმისთვის. გაუმარჯოს მე-III ინტერნაციონალს (ტაში).

თავმჯდომარე ვ. სინარულიძე. არის წინა-დადება, შეწყვეტოქენს კამათი, ვინაიდან ორა-ტორები ერთ და იმავეს იმეორებენ და ხშირად უტყობი არსებულ საკითხს, (კენჭის ყრით ეს წინა-დადება არ გადის).

ამხანაგებო, ოლაპარაკეთ კითხვის ირგვლივ, სიტყვა ეკუთვნის ასლამაზიშვილს.

ასლამაზიშვილი. როგორც უსწავლელი და უბრალე მუშა შეძლების დაგვარად ვილაპარაკებ, მოხარული ვარ საისტორიო საქმეს რომ ვაკეთებთ და მის გადასაჭრელად მოვსულვართ. ჩვენ უნდა მივემხროთ იმ გზას, პრილეტარულ დიქტატურას, რომელიც მივიყვანის სოციალისმამდე. ბორჩლოს მასობის ყოფილ მენშევიკურ პარტიას გაუქმებულად ვაცხადებთ, ისინი, მენშევიკები ეხლა ვეღარ შე-მოგვეგობიან (ტაში). მენშევიკები ვაქტუნენ, ჩვენ აქ დავჩივოთ მშვიტების და როცა ვინგრებით კომუ-ნისტურმა პარტიამ ხელი გამოვიწყოდა და გადა-გვარჩინა სიკვდილს, ხოლო მენშევიკებმა ეგროპაში წაიღეს ჩვენი ოფლი ნაწილი ქონება. გაუმარჯოს მესამე ინტერნაციონალს! (ტაში).

ვახო სუხიაშვილი. ზოგი თხისკენ, ზოგი მგლისკენ, ჩვენ ისტორიულ დანაშაულს ჩავიდენთ, თუ სიმართლეს არ ვიტყვი. მენშევიკების და მის ფრაქციას სავსებით არ ედება ბრალი. ამაში ბოლ-შევიკებმა უდევს ბრალი, იგიც დამნაშავეა. საქი-რონა საერთო შეთანხმების გზის გამონახვა... ეს ახ-ნაზაგებმაც დაავალეს. ერთმა ახალგაზრდამ გადა-აჭრა ერთი ფრაქციის მიმართ, მაგრამ სანდრომ (ფანინებმა) ტყეშის შურაბა აჯამა. ჩვენ უნდა ვაუმარჯოდოთ აქ, საქართველოში და გადავცურო-ვით რევოლუცია ეგროპაში. ჩვენ თუ გვერდა სო-ციალისმისთვის ბრძოლა, ვიბროლოდ. გაუმარჯოს ჩვენს შერიგებას (ტაში).

გორდაძე. მე ტრამვის მუშა ვარ და გვარ-დიელი. არამც თუ ამ წლის აგვისტოს 25-ს კონ-ფერენციის გახსნის დღეს, 1918 წლის აგვისტოს 25-საც მიმხრე ვიყავი საერთო მუშათა ფორმის შექმნის, მაგრამ დაზარადა მუშათა კლასი დაგვი-ანებით. თუ ყორღანია შეცდმა, ჩვენ არ უნდა შევი-ცდარიყავით. ფორმებზე ვეკითხებით ხოლმე ჩემს თავს, რატომ ვიბრძვით კომუნისტების წინააღ-მდეგ, ისინი ხომ შემარცხენენ ფრთა იყო, მაგრამ ვერ ვერკვეოდით, გაუმარჯოს მსოფლიო რევოლუ-ციის (ტაში).

დელეგატი გუმბრიყვი. არკვევს მენშევიკს, ილაშქრებს მის წინააღმდეგ და ინტერნაციონალურ მიდრეკილებას იცავს. მენშევიკების დროს არსებუ-ლი შოვინისტური შიშარულეა უნდა მოგვაშოთ, ნება მიბოძრო როგორც სომეხმა ტფილისში ვიც-ხოვრო... ამბობს ორატორი.

თავმჯდომარე ვ. სინარულიძე და მერე ფარ-ნივეი მოითხოვენ კამათის შეწყვეტას.

ფარნივეი ამბობს—თქვენ თავს პატივი უნდა სცეთ და ნუ ხაურობთ.

კამათი არ უსწყდება.

მაჩაბელი. გაუმარჯოს მუშებს, მის საქმეს და ინტელიგენციას.

გნავეი და შემდეგ ლაპინი (რუსულად) ლაპარაკობენ.

ლაპინი: მურმანოვმა ნაკაზი წესიერად შეას-რულა, პარტიის დავალება სინდიკატურად დაიცო. მენშევიკები რევოლუციის გულისათვის მოგვიწო-ლებდნენ გაფიცებისკენ, ჩემც ვიბრძოდით, ვიფი-ცებოდით, ვმოქმედებდით, რა უნდათ ეხლა მენშე-ვიკებს—რევოლუცია თუ კონტრ-რევოლუცია— ბარაკადების იქით კაპიტალისტებთან, თუ აქით მშრომლებთან.

რაფ. ჩიხლაძის დასაფლავების დღეს, ჩვენ მუ-შები დემონსტრაციას ვაპირებდით, ამ დროს მენ-შევიკების მიერ მოწყობულმა ინგლისის ჯარ-მა თხრილები გათხარა, ეგონათ აჯანყებას ვაწყობდით ბოლშევიკების ზეგავლენით, იმდენი იყვნენ იმპერიალისტები მუშათა კლასის მოწინააღ-მდეგნი, რომ ყველა მუშურ მოძრაობას სდევნიდ-ნენ და მენშევიკებიც მათ სათამაშო იარაღად ვარ-დაიქცენ. ზურაბოვის დროსაც იყო პარტიის დაშ-ლა, მაშინაც ჩვე ხომ ამ მოქმედებდა.

ამის შემდეგ ლაპარაკობენ **ანტონ შენგელია** და **კიმიოე შენგელია**.

როგორც ერთი ისე მეორე ააშკარაებენ მენ-შევიკების ცეცხლს შემოტევის ამხანაგების წინააღ-მდეგ, რომელიც საბჭოთა სისტემის აღიარების ვა-მო უკვე მოქმედებდნენ პროვინციაში კონფერენ-ციის მოსაწყვეად. მენშევიკების ცეცხლს გამოუწე-თარგამაძე, მურმანოვი ჩვენს წინააღმდეგეთა: თარ-გამაძე ამბობს, გურიაში მოტყუილებით ახდენთ ყრილობებს.

—გურიაში, როგორ მოატყუილებ ხალხს, რო-ცა იგი აჯანია რევოლუციის, გამობრძმედილი პოლიტიკურ მუშაობაში, გურია მოატყუიდა არა შენგელიამ, არამედ ახალმა გზამ. პროლეტარულ საქმის გაგებაში. პროგრამა ჩვენთვის მაქსიმუმი კი არ იყო, არამედ მინიმუმი და უნდა შევეცადოთ მეტის მიღების რევოლუციიდან. ჩვენ უკვე მოვახ-დინეთ უსისხლო რევოლუცია მუშების მასებში რევოლუციის დასაცავი და ასეთი რევოლუცია ბევრი უნდა იყოს მენშევიკების გამოსახვიზებლად. (ტაში).

თავმჯდომარე. სიტყვა ეკუთვნის ამხ. ფილიპე მახარაძეს. (ინტერნაციონალი მუსიკა).

ფილიპე მახარაძე. ამხანაგებო, მე სრულებით არ მსურს ჩვენი იმ კამათში, რომელიც აქ სწარ-მოებს. აქ სიტყვის ისტორიული გზაობა, ეს არის სა-ზიმიო დღე, ისეთი რევოლუციონური ნაბიჯი, რო-

მელიც საერთო იშვიათია ჩვენს ცხოვრებაში. სა-ერთო სოც.-დემოკ. არა ერთი ნაბიჯი გადულ-გამს და ეს ნაბიჯი ისევე მუწუნაქმუნა მუწუნა მსწინა მომავლის ისტორიას, არამც თუ საპარტიოლოს თეთი მსოფლიო რევოლუციონერული მოქმედებით მშამს ის აზრი, რომ რაც შეიძლება მეტი მოუსმი-ნოთ ამხანაგებს. აქ იყო ნათქვამი 3 წელიწადი ჩვენ დაჩემებული ვიყავით, ეს მართალია, დემოკ-რატიული რეჟიმის დრო თითების საშუალებით ისა ზღვებოდა მუშაობა. ჩვენს შორის ასეთი და-ჭმული მდგომარეობა დიდი ისტორიული გაუგებ-რობა იყო და რომ მუშათა კლასი მიავადებდა თავ-ვის გზას—ეს აუცილებელი იყო. დაიდგარა სისხლი, ეს იყო დიდი გაუგებრობა და ჩვენი ვალდებულე-ბაა ამოწურვით ეს გაუგებრობა. რევოლუციონერ-ების ვალდებულებათა ვეხვ ადგომით პატივი სცემ-იმათ, ვინც გახდა მსხვერპლი ამ გაუგებრობის. (ყრილობა და საზოგადოება ვეხვ ადგომით სცემს დახოცილ და დალუპულ ამხანაგების ხსოვნას. ის-მის მუსიკა სამგლოვიარო).

როცა თქვენში დაიბნა გამოვიზღვების მოძ-რაობა, ეს პირველ ხანებში გასაკვირი იყო, პირ-ველ რაიონში ჩვენ დელსასწავლობდით პარტიის ასრებობის 25 წლის თავს და ამ დღეს შეგეტყე, რომ მენშევიკი მუშებს უნდა გადაეცოთ ბოლშევიკე-ბისთვის დროშა. არაქელამ მითხრა, ეს მოვლენა სერიოზულიაო. სამწუხაროდ მას შემდეგ არ შექონ-და საშუალება მეთვალყურებინა თქვენი კონფერენ-ციებისთვის, მუშაობისთვის, ისმოდა ხმები თითქოს ეს ჩეკის საქმეა და ყველას ვალდებულებათა ვაგეო. თუ რაოდენად მართალი და შესაძლებელიყო რე-ვოლუციონერ პარტიისთვის ასეთი ვარდაქმნა. ეს შეუძლებელია; მართალია პარტიაში არიან მერ-ყევი ელემენტები მაგრამ მასა რჩება ისე რევო-ლუციონერი, რაზედაც მე დავრწმუნდით ამ ყრი-ლობაზე. როცა ტოფაძემ, ლუკაშვიკმა, შენგელიამ გამოამხურეს პარტიის შინაგანი რღვევა, დავრ-წმუნდი, რომ ეს უნდა მომხდარიყო, რომ შიგ პარ-ტიაში ყოველა ავადმყოფობა მუშების მხრივ, რომ ქართველი მუშები არ ყოფილან ისე დაბრძაველუ-ნი, როგორც ბევრს ჰგონია. რაშია საქმე, რომ მისი საუკეთესო ნაწილი ასე მოქმედებს, ეს არის გარდატეხა. ფარნივემა სთქვა, მენშევიკურ პარტიას ჰქონდა რევოლუციონური წარსულიო. მართა-ლია ჩვენ მივდიოდით გაბოროტებამდე, მაგრამ მენშევიკურ პარტიას დიდი ღვაწლი მიუძღვის—ამის თქმა არ გვეშინია. ვინ დაიფხვყებს 1905 წ. განა დასამალია მენშევიკურ პარტიის ღვაწლი 1905 წ. მთელი თქვენი მოქმედება 1903 წ. და 1905 წელს წმინდა ბოლშევიკური იყო. აიღეთ გურია, მღვდელე-ბის დღენა, მიწის ავარაული მოძრაობა, და სხვ. ამას უნდა გაუსვა ხაზი. ვახ. „ტრიბუნაში“, რომელ-საც დიდი ბრალი მიუძღვის ჩვენს წინაშე არის წერილი სოც.-დემოკრატის წინააღმდეგ. ვინ ამ-ბობს ამას? ვახ. „ტრიბუნაში“ ისეთმა ფურმა დამწი-ხლოს, ვინც ჩემზე მეტს იწველისო (ტაში). თქვენი დაბრუნება კვლავ რევოლუციონური ალტინება, არა სისხლით, არამედ ტინით, ნერვებით, საქმით და ბევრი გასაკეთებელი გვაქვს. ბოლშევიკებს შეე-ცდინოთ გვაქვს, ეს მართალია. ამის წინააღმდეგ უნდა ვიბრძოდეთ. ლენინის სიტყვა, რომ ჩვენ კი-დე კომუნისტები ვართ, მაგრამ ბევრი რომ არ ვიცით, მართალია... საქართველო საწავლა და მუშაობა თქვენი დაბრუნება ასწავს საბჭოთა რესპუბლიკების აღმშენებლობას, იყო დრო, როდესაც ბოლშევიკები და მენშევიკები გადადიოდნენ სხვა საზღვრებში, სპარსეთში გურია რევოლუციის სხეული ეხლაც საყვარელია. სოც.-დემოკრატის ტრადიცია გვაქვს ბრძოლის და კომუნისმის დროში და მონებულთა განთავისუფლებას შევძლებთ. ვაშა თქვენს რევო-ლუციონერ ნაბიჯებს (ტაში, მუსიკა).

ამის შემდეგ საბოლოო სიტყვა ეძლევა მომხ-სენებელს **ჭუმბურიძეს**, რომელიც აცხადებს, რომ მას ბევრი სალაპარაკო არ აქვს, თით ორატო-რებმა ამოსწურეს და გამოხატეს კონფერენციის სულის კვებითა. შემდეგ გადადის მენშევიკურ ცე-კის მუშაობის შესახებ, რის წარმომადგენელიც არის მურმანოვი, რომლის წარმოთქმული სიტყვა ეს დეკლარაცია უბრალო ენით, კონსპექტით ნათქვა-მი. იგი ძალით არის გამოგზავნილი. იგი ძალით არის გამოგზავნილი, ამბობს მურმანოვი, მაგრამ ტურამ დადასტურა, რომ ასეთი რომ არ ყოფილა. მაშ ვინ დაავალა მას? ეს დაავალა ცეკამ, რომელ-საც სურს დასცეს ჩვენი კონფერენციის პრესტიჟი. იყო კრებები, კონფერენციები თავისუფლად ვიქე-ოდით, ყველას ვაძლევდით საშუალებას აზრის ვა-მოთქმისათვის, იყო თუ არა ეს ამხანაგებო! (იყო, მართალია—ისმის დელეგატებიდან ხმა) მართალია მეც მითქვამს, რომ ბოლშევიკები სცდებიან, მაგ-რამ მოვტყუვდით. იყო „ტრიბუნის“ ფურცლებზე წერილი, რომელიც ღირსია იმ პოლიტიკოსების, რომელიც იქ არიან. მაგრამ საქვირელია, რომ ეს პარტიის რევოლუციონერობაში ეჭმიზოდნენ და კონკლურენციამ ეწეოდნენ სხვას. ჩვენ უნდა შევი-ლოთ მუშათა კლასის გაერთიანება, ვაშა თქვენს რევოლუციონერ ნაბიჯებს. (ტაში).

სხდომა იხურება ღამის 11 საათზე, რის შემ-დეგ დელეგატებს იწვევენ კინემატოგრაფიულ სუ-რათების საჩვენებლად.

(25 აგვისტო მე-5 სხდომა).

სხდომა იწყება სრულ 7 საათზე, თავმჯდომარეობს ვ. სინარულიძე.

მოსხენებას ეროვნულ საკითხზე აკეთებს არ. რუხაძე, რომელიც გზა და გზა ანალიზს უკეთებს საქ. სოც.-დემოკ. პოლიტიკის ეროვნულ საკითხში. იყო დრო, ამბობს იგი როდესაც ჩვენ სოც.-დემო-კრატები მხარს უჭერდით რუსეთის მთლიანობას

უყოველი გენერალითა სრულიად საპარტიო. პირველი საჯარო პრილოცე

(აგვისტოს 27-ს მეოთხე სხდომა.)

სხდომა გაიხსნა სალაშის სრულ 7 საათზე.

თავმჯდომარეობს ვ. სინარულიძე. მეოთხე სხდომას ვახსენილად ვაცხადებ (მუსიკა უკრავს ინ-ტერნაციონალს), არის შემოსული წინადადება, რომ კამათი შესწყდეს, მაგრამ ხმის უმრავლესობით ყრი-ლობა მომხრეა კამათის გაგრძელების.

თავმჯდომარე სიტყვა ეკუთვნის ამხ. წიკუ-რამაძეს, რომელიც აღნიშნავს, რომ ეს ყრილობა უბ-რალო კონფერენცია არ არის, პირიქით ეს დიდი ისტორიული ყრილობაა სოც.-დემოკრატების ტაქ-ტიკის გარდატეხის გამო. დღეს ზემოთ მსფლიოს რევოლუციონერად განწყობილ პარტიებთან და-ახლოების გამო.

შემდეგ ლაპარაკობს დელეგატი **თეგვაძე**, აღ-ნიშნავს სოც.-დემოკრატის დემოკრატიზმის მხარე-უს და სხვ.

ხევენიან ზვიარია (პოლიტიკურ პატიმრების წარმომადგენელი, რომელიც კონფერენციის გახსნის დღეს დელეგარაციით გამოვიდნენ) იმ კითხვის ირ-ველიც, რომელიც აქ თქვენ მომხსენებელმა ვაგვიმუ-ქათ, ბევრმა ილაპარაკა, მე მოგახსენებთ იმ ამხა-ნაგების დავალებით, რომელიც აქ მომყენებ პარტი-მარჩი. თუ ცხივ-დადასახლება თქვენთანგან გამოუ-ცდია და მგონი ბევრია ასეთი თქვენს შორის, ეს ცხივ აშლუგებს ამხანაგების გონებას და ნებისყო-ფას, ადამიანი ვერც იმ გრძნობას, რომელიც მას ასახლავებს. ეს პოლიტიკური პატიმრები, რომ-ლებიც დაადებიათ გულწრფელად იმ გზას და მო-ვლენ ისე, როგორც მე მოვედი, უნდა განთავისუ-ფლებულ იქნენ, აგრეთვე ჩვენ უნდა ვეცადოთ სხვების განთავისუფლებას, რაც შეეხება ინტელი-გენციას, რომლის წინააღმდეგ ვაილაშქრა ამხ. მუ-შამანაშვილმა, თუ ეს ძალა ჩვენ ვერ გამოვიყენეთ,

ჩვენი ბრალია. მუშები ჯერ კიდევ თავის ფეხზე ვერ დამდგარან, მას ესაჭიროება დახმარება. მიღ-ლობა საინიციატივო ბიუროს, რომლის საშუალებ-ებით და ჩვენი დახმარებით, — მომავალში გაქნილი პოლიტიკით ჩვენს საქმეს ვავაკეთებთ. (ტაში).

დელეგატი მაზია. ჩვენ ვერ ავიღეთ ალლო, როგორ უნდა გავგეტარებინა ჩვენი პოლიტიკა. სამ ვეროვან დროშით წითელ დროშის შეცვლა ვერ მიგვიყვანდა სოციალისმამდე. ასეთი მარჯვნივ ვა-დახრა არ იყო საქმით. დემოკრატიზმი სიარული შეუძლებელია. გაუმარჯოს წითელ ჯარს, რომელიც ჩვენ დავეიცავს (ტაში).

სულაბერიძე. ისტორიულმა ობიექტურმა პი-რობებმა უყოველი მენშევიკები და არქვს ჩააბარა, მოკვდა მენშევიკები, მაგრამ არ მოკვდა მისი რევო-ლუციონური ნაწილი. აქ გამოვიდა მურმანოვი და ილაპარაკა. ცეკის წევრები, ეს „სამოშინებები“ ჩვენ არ გვირჩევიან, პირველად კარგად მიმდინარ-ეობდა ჩვენი საინიციატივო ბიუროს მიერ არჩეული გენის და მუშაობის საქმე, გლეხებში კარგი მუწე-ობა იყო, მასა ჩვენთან იყო, მაგრამ ვანდენ არა ლეგალური ცეკისტები, ცეპელნიები, (როგორც ის უახსის მენშევიკებს), ყველგან მოგვდიეს თემებსა, რაიონებსა და აქაც კი ცენტრში ვეშაუდ-გვაზა-ვებს დამფუძნებელ კრებებში ხელში ეჭირათ დემო-კრატია და პატრონობდნენ.

ვინც არსებულ ხელისუფლებას შეებრძოლებდა, დაქერილ იქნებამ ეს ყოველთვის დაყოველ დროს ასე იყო, ჩვენ პირველ რიგში უნდა დავსვათ მიწის საქმე და გლეხების კითხვა. საქართველო კა-ლაქის მუშის და გლეხის, რომ დავიცვათ კლასო-ბრივი ინტერესები მშრომლების. კ. შენგელიამ ასხე-ნა მღვდელი, რომელიც ჩვენზეა დამოკიდებული და რომელიც მაინც თავის საქმეს აკეთებდა, ჩვენ ამოძალობის საკითხი ჯერ კიდევ სადაოა. ავტორი მეტად ვაბედულ ჰიპოტეზს აყენებს და მასზე მეტად დიდ ბრალდებას ახენებს. ვინ არის ქართველი ქალი? ამისათვის საჭიროა ვიცოდეთ, ვინ არის საზოგადოთ ქალი. შემდეგ ნაციონალური ფსიქოლოგიის საზომით უნდა განვიხილოდ ქართვე-ლი ქალი. ავტორი საკითხს ამ წესით არ უდ-გება.

ავტორის დებულებანი მართალია ქართველი ქალის განსაზღვრულ ნაწილზე. ეს ნაწილია გადა-გვარების პროცესში მოყოლილი—ქართველი ქალის განსაზღვრული კათეგორია—განათლებული ქართვე-ლი ქალი“. გადაგვარებამ, რასაც ქალი უფრო ად-ვილად ემორჩილება, მასში ჩაჰკლა მალალი იდეა-ლები, იგი „მეშინება“ აქცია, მის იდეალად გათ-ხოვება დაისახა. მისთვის სიყვარულს სოციალური ხასიათი უფრო აქვს, ვიდრე ფსიქოლოგიური. სი-ყვარულ ვარეშე გათხოვებისა მას არ ესმის. ეს ნა-წილი საბედნიეროდ უმცირესობაა. „სადაც „ცივილი-ზაცია“ არ შეჭრილა, იქ ქართველი ქალი აქვს ენე-ბაღ, ოჯახი, სიყვარულიც. ამ დებულების დასა-ბუთება შეიძლება ისტორიულად ქართ. ქალის სო-ციალ-პოლიტიკური ყოფის ანალიზით და საერთოდ ქალის ფსიქოლოგიური ბუნების გარკვევით. ეს ვარ-ჩევეა ამ ზოგად შენიშვნების ფარგლებში ვერ მო-თავსდება.

საერთოდ საინტერესო, ორიგინალური ნააზ-რეგია ე. კაპანელის შრომა. აქვს გადაჭარბება, უკი-დურესობა, რაც ვასაგებიც არის, სტილი განსაკუთ-რებული და მოხდენილია. გამოთქმა ლაკონიური და მხატვრული.

საკითხების ხასიათი და სფერო ფართო ას-პარტეს შლის დისკუსიისათვის. სამწუხაროა, რომ ასეთი შრომა ვერ პოულობს სათანადო გამოხმაუ-რებას. ავტორი გვაბრძობა ახალ გამოკვლევას „ცხოვრება, როგორც ესტეტური ფენომენი“. აღ-სანიშნავია, რომ ამ ახლო ხანში რამდენიმე სერი-ოზული შრომა მოგვცა ჩვენმა ფილოსოფიურმა აზ-როვნებამ.

ავტორს შემოაქვს ახალი წესი პრობლემის დაყე-ნებისა. არის საკითხების ორიგინალური გადაჭრანი. საკვირველი მხეხვედრია შენგელის კონცეპციებთან. როგორც აღვნიშნეთ ასეთი შრომანი უეჭვე-ლად კრიტიკული ეპოქის ანარეკლია, შენგელის და კაპანელის შრომებთა კონცეპციების შეხვედრაც აქ აინსნება, კრიონები აზროვნების სფეროში,ქრი-ონების სოციალ-პოლიტიკურ სფეროში ნიადაგს აპოხიერებს რელატივისტური და პესიმისტური თე-ორიებისათვის.

სხვა საკითხია, თუ როგორ როლოს ასრულენს აზროვნების განვითარებაში ასეთი თეორიები.

ხერ. ამალაშვილი.

აქვე სწავს **შენგელის** მემორიალური კონცეპცია კუ-თხური, ნაციონალური კულტურისა, ტიპისა, შემო-ქმედების რიტმისა.

ორივე მოაზროვნემ შაბლონიურ კოსმოპოლი-ტური ოჯახი მიერ მხრით გადახარეს და უკი-დურეს რელატივიზმად შეიღვეს. მართალია ის დებულება, რომ კულტურა ნაციონალურია, მაგრამ ეს კიდევ არ ნიშნავს, რომ ქვეშაირტება კუთხური, ნაციონალური იყოს. არ შეიძლება არსებობდეს სა-ქართველოს პოლ. ეკონომია, სოციალიზია, ფიზიო-ლოგია და სხ.

კ. კაპანელი მართალია, როდესაც გვეუბნება „კუთხური სხვაობა და თავისებურობა. საქართვე-ლოში მქმნიდა მრავალ საუკუნეთა განმავლობაში კუთხური ფსიქოლოგიას, პროვინციალობის კულტს, განკერძოებისა და განაპირების ჩვეულებებს“. (155 გვ.)

დელეგაცი არ არსებობს ქვეშაირტი ქართული ტიპი მოკლებული პროვინციალობას. ლიტერატურ-რამ ვერ მოგვცა დრამა, რომანი, სადაც ქართული ტიპი იყოს გადაშლილი, დაშორებული კუთხური ეთ-ნოგრაფიულ ფერადებს. სინამდვილეშიაც ვარსე-ბობთ კახლნი, იმერელნი, რაჭველნი და სხ.. არ არსებობს სინტეზური მთლიანობით მოცემული ქარ-თული ტიპი.

კულტი უჩემოდ ვინ იმღერებობისა“ უეჭვე-ლად სწორი ანალიზის შედეგია. პერსონალიზმი, გადაჭარბებული კინკლაობა, გაუტანლობა და სხ. დამახასიათებელია ჩვენი საზოგადოებისათვის.

ჩვენს ერს უფრო აფექტები ამოძრავებს, ვიდ-რე **მოვალეობა**. (162 გვ.) ეს ნაციონალური ტემ-პერამენტის ილიუსტრაციაა. ინვალისელი ინტერეს-ისი მოქმედებს, გერმანელი მოვალეობის გრძო-ბით, ქართველი კი აფექტით. (მართალია შენგელე-რი, რომლის აზრით ბენტამიო მორალი—ინგლისუ-რია, კანტის კი გერმანული). „ქართული სული ის-ტერიული და პათეთური, არა სისტემატური“. (167 გვ.)

ქართველი ქალი თავის სულიერი წყაბით და სოფლმშენებლობით „მეშინება“: ქართველი ქალის იდეალი **ვახოვებაა**.“ იქვე „ისტორიამ დალუპა ქართველი ქალი, ქართველმა ქალმა დალუპა საქა-რიველო: ამოძალობამ დაახრჩო დიდობა, ოჯახი“.. (148 გვ.)

